

Історія

УДК 94(477):398(477):316.75

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19438420>

**Механізми міфологізації козацького характерництва в історичних
наративах та народній традиції**

Плетюк Максим Володимирович,

студент, бакалавр, Київський національний університет імені Тараса
Шевченка, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-4478-7099>

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

***Анотація.** Метою статті є виявлення та систематизація основних механізмів міфологізації козацького характерництва в історичних наративах і народній традиції, а також визначення чинників, які сприяли формуванню та поширенню цього образу в культурно-історичному просторі. Методологічну основу роботи становлять методи дослідження з використанням міждисциплінарного підходу. Застосовано історико-порівняльний метод для аналізу історичних джерел і наративів, фольклористичний метод – для дослідження легенд, переказів та інших зразків усної народної творчості, а також елементи наративного та культурологічного аналізу, що дозволяють простежити процеси трансформації історичних уявлень у міфологічні образи. Результати дослідження засвідчують, що формування образу козака-характерника відбувалося внаслідок поєднання кількох взаємопов'язаних чинників, до яких належать: героїзація козацької військової традиції, вплив архаїчних вірувань, і магічних практик, трансформація історичних подій у фольклорних текстах і подальше літературне та культурне переосмислення*

козацького минулого. Встановлено, що в процесі розвитку народної традиції реальні історичні уявлення про військову еліту Запорозької Січі поступово доповнювалися елементами символічного і сакралізованого змісту, що сприяло формуванню легендарного образу характерника як носія особливих знань, сили та духовної стійкості. Показано, що міфологізація характерництва є складним культурним процесом, в якому взаємодіють історична пам'ять, фольклорні моделі героїзації та механізми символічної інтерпретації минулого. У висновках доведено, що образ козака-характерника сформувався внаслідок поєднання історичних фактів, фольклору й культурних інтерпретацій. Отримані результати розширюють наукові уявлення про механізми формування міфологічних образів у колективній пам'яті.

Ключові слова: козацька міфологія, характерництво, історичний наратив, народна традиція, фольклор, культурна пам'ять, героїзація образу, символічні інтерпретації.

Mechanisms of mythologizing Cossack character traits in historical narratives and folk tradition

Maxym Pletiuk,

Student, Bachelor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0009-4478-7099>

Abstract. *The purpose of this article is to identify and systematize the main mechanisms of the mythologization of the Cossack character in historical narratives and folk tradition, and to determine the factors that contributed to its formation and dissemination within the cultural and historical context. The methodological basis of the study consists of research methods employing an interdisciplinary approach. The historical-comparative method was applied to analyze historical sources and*

narratives, and the folkloristic method was used to study legends, tales, and other examples of oral folk art, as well as elements of narrative and cultural analysis, which allow us to trace the processes by which historical concepts are transformed into mythological images. The results of the study indicate that the formation of the image of the Cossack charakternyk took place as a result of a combination of several interrelated factors. These include the heroization of the Cossack military tradition, the influence of archaic beliefs and magical practices, the transformation of historical events in folklore texts, and the subsequent literary and cultural reinterpretation of the Cossack past. It has been established that, in the course of the development of folk tradition, real historical perceptions of the military elite of the Zaporizhzhian Sich were gradually supplemented with elements of symbolic and sacralized meaning, which contributed to the formation of the legendary image of the Cossack charakternyk as a bearer of special knowledge, strength, and spiritual resilience. It is shown that the mythologization of the Cossack charakternyk is a complex cultural process in which historical memory, folkloric models of heroization, and mechanisms of symbolic interpretation of the past interact. The conclusions demonstrate that the image of the Cossack charakternyk was formed through a combination of historical facts, folklore, and cultural interpretations. The obtained results expand scientific understanding of the mechanisms of the formation of mythological images in collective memory.

Keywords: *Cossack mythology, characterization, historical narrative, folk tradition, folklore, cultural memory, heroization of the image, symbolic interpretations.*

Постановка проблеми. Феномен українського козацтва є важливою складовою частиною історичної пам'яті та культурної традиції українського народу. У наукових дослідженнях він розглядається не лише як історичне явище, пов'язане з військово-політичними процесами та становленням

державності, але й як культурно-символічний феномен, що сформувався у взаємодії історичних подій, колективної пам'яті та народної творчості. У цьому контексті особливий інтерес становить образ козака-характерника – постаті, якій у народній традиції приписують надприродні здібності, магічні знання та виняткові військові якості. Формування цього образу відбувалося на перетині історичних наративів, фольклорних уявлень і пізніших культурних інтерпретацій, що зумовлює його багатозначність і неоднозначність трактувань, а отже, потребує комплексного наукового аналізу. Це визначає актуальність вибраної теми та її науково-практичну значущість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українське козацтво є одним із центральних об'єктів вивчення в сучасних гуманітарних науках та охоплює історичні, культурні та світоглядні аспекти розвитку українського суспільства. Для розуміння міфологізації постаті козака-характерника необхідний міждисциплінарний підхід, адже ця проблематика розглядається в історіографії, фольклористиці, культурології та літературознавстві.

Фундаментальні роботи з історії козацького руху зосереджено насамперед на його ролі у становленні української державності, військової організації та політичної культури. Наприклад, у дослідженні О. Гуржія та Т. Чухліба проведено всебічний аналіз розвитку козацтва як військово-політичної сили, яка відігравала ключову роль у суспільно-політичних процесах на українських землях. Автори детально описують еволюцію козацького війська, його структуру та участь у військових кампаніях, що створює історичну основу для подальшого вивчення культурних і символічних аспектів козацької традиції [1].

У сучасній історіографії спостерігається зростання інтересу до впливу козацької спадщини на формування національної та державницької ідентичності. У цьому контексті варто виокремити роботи Л. Баличевої, С. Лисакова та Н. Петрової, в яких козацькі традиції розглядаються як

важливий фактор формування державницької свідомості українців та складник історичної пам'яті суспільства [2]. Подібний підхід простежується і в праці Н. Вознюк, яка аналізує роль українського козацтва у формуванні культурної та політичної ідентичності в ретроспективі [3]. Ці дослідження підкреслюють значення козацької традиції для національної самоідентифікації, але переважно зосереджені на історико-політичному вимірі проблеми, залишаючи поза увагою механізми формування міфологізованих образів у народній культурі.

Одним із ключових напрямів наукових пошуків є вивчення образу козака, представленого в усній народній творчості та культурних традиціях України. Зокрема, Л. Іваннікова у своїх роботах досліджує еволюцію образу запорожця у фольклорі XVIII–XIX століть [4; 5] і показує, як історична постать поступово трансформувалася в легендарного героя, наділеного надприродними здібностями. Дослідниця, спираючись на історичні та церковні джерела, аналізує військові обряди й уявлення про магічні практики, які супроводжували підготовку до бойових дій. Ці дослідження дозволяють розглядати характерництво не лише як плід народної фантазії, але й як відображення давніх вірувань та символічних елементів військової культури.

Вагомий внесок у формування розуміння козацької міфології зробив П. Кралюк [6], який досліджував процеси створення героїчного образу козака в українському культурному просторі. У його працях наголошено, що значна частина уявлень про характерників сформувалася під впливом літературних, історичних та ідеологічних інтерпретацій козацької історії. Схожі питання порушує Ю. Котляр, який аналізує феномен характерників у контексті фольклорних традицій та світоглядних уявлень, намагаючись відстежити витоки легенд про їхні незвичайні здібності. Однак деякі гіпотези щодо походження характерництва залишаються дискусійними та потребують

критичного осмислення, оскільки часто базуються на інтерпретації фольклорних матеріалів [7].

Фольклорні тексти, легенди та перекази є цінним джерелом для вивчення міфологізації козацького образу, в якому козак постає як героїчний захисник та носій надприродних знань. Подібні матеріали допомагають зрозуміти, як історичні події та постаті переосмислюються в народній традиції, поступово набуваючи міфологічного забарвлення [8].

Окремий аспект дослідження полягає в осмисленні феномену козацтва з позиції історіософії. У працях А. Сустрєтова підкреслено, що образ козака в культурній пам'яті формується внаслідок взаємодії історичної реальності та символічних інтерпретацій, які виникають під час осмислення минулого [9]. Такий підхід дозволяє розглядати характерництво як частину ширшого історичного наративу, в якому реальні події поєднуються з міфологічними уявленнями та культурними символами.

Останнім часом спостерігається підвищений інтерес до функціонування образу козака-характерника в сучасному культурному контексті. Зокрема, О. Федоренко аналізує його використання в історіографії та літературі, підкреслюючи його багатогранність [10]. Водночас А. Ярох досліджує присутність образу козака в інформаційному просторі, що свідчить про збереження актуальності цієї теми для суспільства [11]. Ці роботи підтверджують, що образ характерника залишається живим елементом сучасної культурної комунікації, постійно збагачуючись новими змістами.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний прогрес у вивченні історії українського козацтва, фольклорних уявлень про запорожців та феномену характерництва, деякі ключові аспекти цієї теми залишаються нерозкритими. У сучасних наукових працях розглянуто окремі історичні, культурні чи міфологічні грані образу

козака-характерника, але цілісного пояснення того, як він перетворився на міф в історичних розповідях та народних переказах, досі немає.

Зокрема, дотепер не отримав цілісного пояснення процес перетворення реальних історичних подій і постатей козацької доби на міфологізований образ козака-характерника в історичних наративах та народній традиції. Недостатньо дослідженими залишаються механізми взаємодії письмових історичних текстів і усної фольклорної традиції, а також соціокультурні чинники, що сприяли закріпленню цих уявлень у колективній пам'яті. Додатковою проблемою є фрагментарність методологічних підходів і обмеженість джерельної бази попередніх досліджень. Це зумовлює необхідність комплексного міждисциплінарного аналізу, спрямованого на з'ясування механізмів міфологізації образу характерника та його ролі у формуванні культурної пам'яті й символічного простору української культури.

Значною проблемою є також розрізненість методологічних підходів у попередніх дослідженнях. Багато дослідників використовують або суто історичний, або лише фольклористичний підхід, що обмежує можливість усебічного аналізу явища. Відсутність системного міждисциплінарного підходу ускладнює виявлення закономірностей формування міфологічних уявлень про характерників та їх функціонування в різних культурних контекстах. Це вимагає поєднання історичного, наративного та культурологічного аналізу для повнішого розуміння цього феномену.

Отже, запропоноване дослідження має на меті елімінувати наявні прогалини у вивченні взаємодії історичних наративів і народної традиції, що дає змогу поглибити наукове розуміння процесів формування міфологізованих образів у культурі та розширити сучасні уявлення про символічну спадщину українського козацтва.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз механізмів міфологізації козацького характерництва в історичних наративах та народній традиції, а також визначення чинників, які сприяли формуванню й поширенню цього образу в культурно-історичному просторі України.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань:

1) проаналізувати наукові підходи до вивчення феномену козацького характерництва в історичних, фольклористичних і культурологічних дослідженнях;

2) дослідити особливості відображення образу характерника в історичних наративах та усній народній традиції;

3) виокремити основні механізми міфологізації козацького характерництва, зокрема процеси героїзації, символізації та сакралізації козацького образу;

4) з'ясувати роль міфологізованого образу козака-характерника у формуванні історичної пам'яті та культурної традиції українського суспільства.

Реалізація поставлених завдань дозволяє поглибити наукове розуміння процесів формування міфологізованих образів у колективній пам'яті та визначити місце козацького характерництва в системі історичних наративів і народних уявлень. Отримані результати сприятимуть розвитку досліджень у сфері історії культури, фольклористики та вивчення механізмів конструювання історичних символів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Феномен козацького характерництва належить до найбільш складних і багатовимірних явищ української історико-культурної традиції. У сучасному гуманітарному дискурсі він осмислюється як результат взаємодії історичного досвіду козацького середовища та процесів подальшої міфологізації цього образу в

народній творчості й колективній пам'яті. За переказами, майже всі козацькі гетьмани, кошові отамани та відомі полковники були характерниками. Серед них – Остап Дашкевич, Дмитро Байда Вишневецький, Іван Підкова, Самійло Кішка, Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Максим Кривоніс, Іван Богун, Данило Нечай і найвизначніший характерник – Іван Сірко [12]. Легендарний отаман Іван Сірко вважався наймогутнішим характерником усіх часів. За оповідями, він не програв жодної з 55 великих битв. У народних оповіданнях стверджується, що навіть після його смерті права рука отамана, яку возили із собою у походи як оберіг, допомагала козакам здобувати перемоги [13].

Поєднання історичних свідчень про військову культуру українського козацтва з фольклорними уявленнями про надзвичайні здібності окремих воїнів сприяло формуванню особливого культурного образу козака-характерника, який згодом набув символічного значення в українській традиції.

У народній культурі та історичних наративах характерник постає не лише як воїн, а як носій унікальних знань і сили, що значно посилює символічний потенціал козацького архетипу. Саме через процеси гіперболізації, сакралізації та фольклорної трансформації формується стійкий міфологічний образ, який відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності. Таким чином, позитивна міфологія козацтва, зокрема уявлення про характерників, стає інструментом конструювання колективної пам'яті та утвердження таких ідеалів, як свобода, гідність і духовна автономія.

Щоб зрозуміти, як козацьке характерництво набуло міфологічного статусу, необхідно розглянути ширший вплив історичних міфів на формування української національної самосвідомості. Як слушно підкреслюють В. Дияк і Д. Бореичук, українська колективна ідентичність значною мірою базується на архетипових образах, зокрема на образі козака, який уособлює мужність, волелюбність і військову доблесть [14, с. 48]. Образ козака-характерника ідеально вписується в цю систему архетипів, виступаючи її сакралізованою та

героїзованою версією, де реальні історичні риси доповнюються надприродними якостями.

Актуальність образу козака-характерника в сучасному культурному просторі, особливо в умовах російсько-української війни, засвідчує його здатність адаптуватися і відтворюватися в нових історичних реаліях. У цьому контексті він постає як потужний символ опору й незламності, сприяючи зміцненню національної солідарності та формуванню патріотичних настроїв. Феномен характерництва вивчається в науці з різних поглядів. Історики розглядають його як частину військової організації та духовної культури запорозьких козаків. Вони звертають увагу на те, як військові обряди, символи та вірування формували особливі цінності козацького життя [1, с. 248–259]. Фольклористи зосереджуються на тому, як історичний образ козака трансформувався в народних переказах. У народній традиції козак поступово перетворюється на міфічного героя, який має надзвичайні здібності та особливі знання. Культурологи бачать характерництво ширше – як елемент козацької міфології та важливу частину національної культурної пам'яті, де образ козака стає символом мужності, духовної сили та зв'язку з минулим [6, с. 378–384].

Аналіз історичних та культурних чинників дозволяє простежити, як уявлення про козацьких характерників сформувалися на тлі реальних практик і вірувань козацького середовища. Історичні джерела свідчать, що козаки дотримувалися розвинених військових традицій, практикували духовні ритуали та символічні обряди. Перед битвами вони молилися, користувалися оберегами та здійснювали спеціальні дії, спрямовані на захист і перемогу. Подібні практики були поширені в інших військових культурах того часу і часто сприймалися сучасниками як прояв особливих знань або надзвичайних здібностей [5, с. 131; 15]. Саме взаємодія цих історичних чинників із народними віруваннями та культурними наративами створила основу для

міфологізації образу козака-характерника, який згодом трансформувався в символічний і надприродний образ у народній пам'яті [15, с. 31–34].

Фольклорні твори XVIII–XIX століть дозволяють відстежити поступове перетворення запорозького козака на міфічну постать. У цих текстах історичні уявлення про козацьку військову майстерність поєднуються з елементами народної міфології [4, с. 73]. У легендах, переказах і народних оповіданнях характерник постає не просто досвідченим воїном, а особливою людиною з винятковими здібностями. Йому приписують уміння передбачати небезпеку, уникати поранень, впливати на хід подій та володіти таємними знаннями, що дають перевагу над ворогом.

Такі мотиви виражають прагнення суспільної свідомості пояснити військові досягнення козаків через надання їм особливих, часом надприродних якостей. Водночас подібне бачення складалося на перетині історичної пам'яті про козацьку воєнну вправність та давніх міфологічних сюжетів, пов'язаних з образом воїна-чарівника чи воїна-знавця, які широко присутні у звичаєвих уявленнях різних народів. У цьому сенсі образ характерника постає певним підсумком культурного тлумачення справжніх історичних подій і постатей, що згодом набули символічного змісту у фольклорній традиції [7; 4]. У контексті теоретичного аналізу процесів створення міфів концепція дослідниці М.-М. Пиндус дає змогу трактувати характерництво як наслідок взаємодії давніх міфологічних моделей із сучасними наративними практиками, що народжуються з досвіду війни. Оживлення фольклорних першообразів і символічних схем виступає як інструмент творення значень, у рамках якого відбувається кодування образу «воїна з надприродними здібностями» та його інтеграція в нові історичні контексти. Таким чином, міфологізація образу козака-характерника є не лише ретроспективним явищем, а й активним семіотичним процесом, який забезпечує неперервність культурної спадщини та репрезентує спільну ідентичність [8].

Досліджуючи механізми міфологізації козацького характерництва, доцільно враховувати підходи фахівців, які розглядають характерників як обожнених воїнів, що володіли особливим духовним статусом, однак не обмежуватися ним. На нашу думку, образ характерника формується не лише як результат «обоження» воїна, а передусім як спосіб символічного осмислення козацького досвіду крізь призму народних вірувань і культурних наративів. У цьому контексті характерник постає не просто історичною постаттю чи носієм надприродних знань, а узагальненим образом, що поєднує уявлення про військову майстерність, духовну силу та колективні очікування суспільства. Саме тому в народній творчості та історичних інтерпретаціях козак-характерник поступово трансформується на міфологізований образ «воїна-чарівника», який відображає глибинні потреби культурної самоідентифікації.

Таким чином, можна виділити головні чинники міфологізації козацького характерництва. До них належать насамперед процеси героїзації історичних осіб, символізації військових технік та сакралізації образу козака. Героїзація виявлялася в переосмисленні дійсних військових звершень козаків у народній пам'яті, де вони послідовно набували рис винятковості та легендарності. Символізація військових технік полягала в наданні ритуалам, обрядовим вчинкам та психологічним методам особливого значення, що часто тлумачиться як вияв магічних здібностей. Водночас сакралізація образу козака спричинила формування уявлення про нього як носія особливої духовної могутності та оборонця люду.

Унаслідок взаємодії цих процесів реальний історичний образ козака поступово набував нових змістових нашарувань та перетворювався на фольклорний і культурний символ. Таким чином, характерник у народній традиції виступає не лише як персонаж легенд чи переказів, а й як важливий елемент символічної репрезентації козацької доби. Для чіткішого осмислення

цієї трансформації доцільно систематизувати різні способи інтерпретації образу характерника, виокремивши кілька його типів, що функціонують у різних культурних контекстах (табл. 1).

Таблиця 1

Механізми міфологізації козацького характерництва

Механізм міфологізації	Зміст процесу	Історичні, літературні джерела, усна народна творчість, медійні наративи
Героїзація історичних постатей	Реальні військові подвиги козаків переосмислювалися в народній пам'яті як надзвичайні або чудесні	Історичні перекази, легенди про перемоги та військову хитрість
Сакралізація військових практик	Військові обряди, молитви та обереги інтерпретувалися як магичні дії	Описи походів, фольклорні оповіді
Фольклорна трансформація образу козака	Запорожець перетворюється на персонажа народної міфології	Легенди, думи, народні оповіді
Інтеграція архаїчних міфологічних мотивів	До образу характерника додаються мотиви воїна-чаклуна або воїна-звіра	Міфологічні мотиви в переказах
Сучасна культурна реконструкція	Популяризація образу характерника в медіа, літературі, публіцистиці	Інформаційний простір, популярні тексти

Джерело: створено автором

Наведені дані демонструють, що образ козака-характерника формувався в процесі тривалої культурної трансформації, у межах якої історичні уявлення про козацьку військову майстерність поступово поєднувалися з елементами народної міфології та пізнішими культурними інтерпретаціями. Історичний образ характерника пов'язаний передусім із реальними військовими практиками козацького середовища, особливостями його духовної культури та символічними ритуалами, які супроводжували військову діяльність. Фольклорний образ сформувався внаслідок героїзації та міфологізації цих практик у народній традиції, де козаки нерідко є постатями, наділеними винятковими здібностями й особливою силою. Сучасний культурний образ, зі

свого боку, є результатом подальшого переосмислення козацької спадщини в історичних, літературних та медійних наративах, в яких образ характерника набуває символічного значення та стає частиною ширшого культурного дискурсу.

Аналіз ролі міфологізованого образу характерника у формуванні історичної пам'яті українського суспільства виявляє його ключову символічну та культуротворчу функцію. Цей образ слугує втіленням ідеалів мужності, свободи, духовної сили та спільнотної відданості, що традиційно асоціюються з козацькою культурою. У цьому контексті образ характерника виступає потужним символом героїчного минулого, що сприяє збереженню історичної пам'яті та формуванню уявлень про козацьку традицію як фундаментальну складову частину національної культурної спадщини. Саме тому він активно відтворюється в сучасному культурному просторі – у науково-популярних текстах, медіа, художній літературі та публічному історичному дискурсі, де він функціонує як один зі знакових елементів національної історичної міфології [6, с. 157; 11].

Є очевидним, що козацьке характерництво постає як явище, сформоване внаслідок складного переплетення історичних реалій, усної традиції та культурного переосмислення. Упродовж тривалої історико-культурної динаміки процеси героїзації, символічного узагальнення та сакралізації зумовили появу узагальненого міфологічного образу характерника. Згодом образ утвердився як важливий складник української культурної пам'яті, що не лише відтворює особливості народного бачення козацького минулого, а й відіграє помітну роль у сучасному культурному просторі.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що феномен козацького характерництва формується на перетині історичних фактів, усної традиції та культурних інтерпретацій. Простежено, як образ характерника відображався в історичних наративах і народних оповіданнях, а

також виявлено ключові механізми його міфологізації – героїзація, символізація та сакралізація. Доведено, що козацький характерник постає не лише як історична постать, а як міфологізований образ, який відіграє важливу роль у формуванні колективної пам'яті та зміцненні української культурної традиції, відображаючи цінності, військову майстерність і духовну силу, що стають символами національної ідентичності. Отримані дані дозволяють глибше осмислити особливості формування символічних образів у культурній пам'яті та їхню роль у конструюванні історичних уявлень. Значення дослідження полягає в поглибленні наукового розуміння взаємодії історичної реальності та міфологічної традиції. Виявлені закономірності формування образу козака-характерника можуть бути використані для подальшого вивчення механізмів створення міфологізованих образів у національних історичних наративах та розвитку досліджень у галузі історії культури, фольклористики та історичної антропології.

Список використаних джерел

1. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава – військо – битви. Київ: Арістей, 2015. 479 с.
2. Баличева Л. В., Лисаков С. В., Петрова Н. О. Вплив козацьких традицій на формування державницької ідентичності України. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15249232>.
3. Вознюк Н. І. Роль українського козацтва у формуванні державності та культурної ідентичності: історична ретроспектива. *Вісник гуманітарних наук*. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14080152>.
4. Іваннікова Л. Міфологізація образу запорожця у фольклорі XVIII–XIX ст.: від злочинця до характерника. *Слово і час*. 2016. № 1. С. 67–75. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/acfa3f0e-cec5-41ea-af44-c0fc5ea99d27/content> (дата звернення: 14.01.2026).

5. Іваннікова Л. Вихід на війну та військова магія українців: історичні та церковні джерела. *Сіверянський літопис*. 2024. № 4. С. 127–137. DOI: <https://doi.org/10.58407/litopis.240413>.
6. Крालюк П. М. Козацька міфологія України: творці та епігони. Харків: Час читати, 2016. 397 с. URL: <https://lib.in.ua/165851-kozaczka-mifologii-ukrainy-tvorcz-ta-epigony/> (дата звернення: 25.01.2026).
7. Котляр Ю. В. Козаки-характерники: ведичний і фольклорний аспекти. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. 2011. Т.147, № 134. С. 74–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2011_147_134_18 (дата звернення: 14.01.2026).
8. Пиндус М.-М. Міфологія і фольклор у воєнній літературі: взаємодія традиційного і сучасного. *Султанівські читання*. 2024. № XIII. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/sch/article/view/9012/8992> (дата звернення: 14.01.2026).
9. Сустрєтов А. С. Історіософський дискурс феномену українського козацтва: від міфу до реальності. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. Одеса: Гельветика, 2025. № 1 (55). С. 32–40. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/22936> (дата звернення: 14.01.2026).
10. Федоренко О. Б. Номінація козака-характерника в історіографії та літературних пам'ятках. *Література й історія : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Запоріжжя, 14–15 листопада 2024 р.)*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. С. 380–382. URL: <https://surl.li/vxhroeу> (дата звернення: 25.01.2026).
11. Ярох А. І. Тема козаків-характерників в українському інформаційному просторі. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації*. 2012. № 1027(4). С. 96–102. URL:

<https://ekhnuir.karazin.ua/items/bc7e7344-1a3c-4025-aaf3-c961b4a60316> (дата звернення: 24.01.2026).

12. Обереги українського народу: козаки-характерники / уклад. О. В. Нестеренко, Л. М. Снігирьова 2022. № 14. URL: <https://nibu.kyiv.ua/exhibitions/571/> (дата звернення: 14.01.2026).

13. Савур-могила. Легенди та перекази Нижньої Наддніпрянщини / упоряд., авт. прим. В. А. Чабаненко. Київ: Дніпро, 1990. 261 с.

14. Дияк В., Бореичук Д. Вплив історичних міфів на становлення української ідентичності. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. Т. 28, № 4. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.15421/172583>.

15. Фігурний Ю. С. Історичні витоки українського лицарства : нариси про зародження і розвиток козацької традиційної культури та національне військове мистецтво в українознавчому вимірі. Київ: Стилос, 2004. 308 с. URL: <https://surl.li/gvcqsv> (дата звернення: 25.01.2026).